STICUSA KNIPSELKRANT 82

AMIGOE WOENSDAG 5 JUNI 1985

Stinapa knapt tevens Grot van Hato op

Projecten ter bescherming van leguanen, herten en kreeften

WILLEMSTAD — De Stichting Nationale Parken (Stinapa) is intensief bezig met een aantal projecten ter bescherming van onder andere de lokalen hertjes, leguanen, kreeften en de blauwe krab. Met uitzondering van de leguanen worden deze diersoorten ernstig bedreigd zodat bescherming onontbeerlijk is geworden.

Directeur Wotty Bakhuis van het Caribisch Marien Biologisch Instituut (Carmabi) verklaarde desgevraagd tegenover de Amigoe dat men met het project van de lokale hertjes al geruime tijd bezig is. Dit unieke diersoort dat alleen op de Antillen voorkomt, wordt zeer ernstig bedreigd. De oorzaak hiervan ligt nog steeds bij het jagen, ondanks het feit dat dit wettelijk verboden is. Uit het onderzoek is gebleken dat er op Curaçao ongeveer zestig hertjes over zijn. Het herten- project, dat gefinancierd wordt door de eilandelijke overheid en het Prins Bernard Fonds, is dan ook in volle gang. De bedoeling is, zo verklaarde Bakhuis, dat er maximaal tien hertjes in het inmiddels met hekwerk afgescheidde reservaat binnen het Christoffel Park, worden gehouden. Deze kunnen zich dan in een beschermd reservaat voortplanten waarna ze elders in het park worden geplaatst. Op die manier hoopt Stinapa de hertjes weer in aantal te laten toenemen. In de Verenigde Staten, zo voegde de Carmabi- directeur er aan toe, is een dergelijk project met enorm resultaat uitgevoerd.

Het leguanen- project, door Carmabi uitgevoerd, is ook al enige tijd met succes gaande. De eerste fase en tweede fase: het houden in gevangenschap en voortplanten van leguanen, is inmiddels succesvol gebleken. Een volgende stap is, zo stelde Wotty Bakhuis, om op rendabele wijze de leguanen te kweken. Dit gebeurd met een tweeledig doel. Op de eerste plaats wil men de leguanen dan weer in de natuur terug plaatsen en op de tweede plaats wil men onderzoeken of za op rendabele wijze verkocht kunnen worden. Ondanks het feit dat de leguanen op Curaçao momenteel nog niet direct met uitsterving bedreigd worden, zou dit op den duur, zonder tijdig in te grijpen, wel het geval zijn. Behalve dat er op een klein eiland als Curaçao steeds meer huizen gebouwd worden en er relatief weinig braakliggend terrein voor deze dieren overblijft, is het ook een zeer geliefde lekkernij en blijkt de vraag groter te zijn dan het aanbod, aldus Bakhuis. Of het inderdaad te realiseren is om de leguanen op rendabele wijze op de markt te brengen, moet echter nog onderzocht worden.

De kreeften en de zogenaamde blauwe krab, worden echter wel bedreigd. Een onderzoek naar de blauwe krab is onlangs afgerond terwijl het kreeften onderzoek in volle gang is. Het eerste onderzoek is slechts in orienterende vorm, zo verklaarde Bakhuis: waar de dieren het meest voorkomen, in wat voor omgeving en in welke hoeveelheden. Een volgende stap is een onderzoek om na te gaan op welke wijze deze dieren te beschermen zodat ze toch op kleine schaal geexploiteerd kunnen worden. Bakhuis noemde in het geval van de blauwe krab dat dit in de Verenigde Staten een zeer geliefde lekkernij is en bijvoorbeeld op kleine schaal aan de lokale hotels geleverd kan worden. Nadat het kreeften- onderzoek is afgerond zal men het Bestuurscollege adviseren over eventuele bescherming en de mogelijkheden tot geringe exploitatie, aldus Bakhuis.

Een laatste project dat zich momenteel voor goedkeuring bij de DROV en DOW bevindt, is de bescherming van de Grot van Hato. Door het BC is de Stinapa benaderd om deze grot in beheer te nemen. De door Stinapa uitgewerkte voorstellen zijn inmiddels met enthousiasme bij het Sociaal Economisch Planbureau ontvangen. De bedoeling is om bij de Grot een beheerders- woning te bouwen, tevens kan deze woning dan dienst doen voor verkoop van een drankje en hapje. De beheerder, die de boel onderhoudt en de entree int, kan dan in het huis wonen. Naar Bakhuis verklaarde is Stinapa momenteel hard bezig de Grot weer op te knappen. Zodra het advies van de DROV en DOW dan binnen is, kan men van start gaan met de bouw van de woning. Het ligt in de bedoeling, zo vervolgde Bakhuis, dat de Grot dan ook veelvuldiger bezocht zal worden door toeristen, op die wijze kan het project ook, al is het gedeeltelijk, self- supporting worden.

NEW AGE Wednesday June 5, 1985

According to reports St. Maarten will soon be having its own flag. The flag apparently will be maintaining the well-known colors - red-white and blue and the coat of arms will also form part thereof.

It is expected that the flag will be hoisted for the first time on St. Maarten's Day.

AMIGOE DINSDAG 4 JUNI 1985

Groeps- expositie in Huize Libertas

WILLEMSTAD— In Huize Libertas vindt van 5 tot en met 15 juni een groeps- expositie plaats van handgevormde keramische werken. Op de expositie worden werken tentoongesteld van Annie George, Carolina van den Kwast, Carmen Linegar, Brenda Morales, Mariëlla van Rijn, Ellen Visser, Annette van de Wiel en Jeannet van Faassen. De openstelling is van maandag tot en met zaterdag en wel van tien uur tot twaalf uur en van vier uur tot zes uur.

Sterke studie van Ini Statia

Werk van Diana Lebacs en Sonia Garmers onderzocht

Het gebeurt niet vaak dat een scriptie zo belangrijk is, dat ze in druk verschijnt. En nog minder vaak gebeurt het, dat de gedrukte exemplaren in de kortste keren uitverkocht zijn. Dat is gebeurd met de studie van Ini Statia over Antiliaanse jeugd- literatuur.

"Konta mi algu krioyo. Nederlandstalige Antilliaanse jeugd- literatuur, vreemd of eigen?" is dan ook een belangwekkend werk. Ini Statia onderzoekt minitieus drie jeugdwerken: twee van Diana Lebacs, "Sherry; het begin van een begin" en "Nancho Kapitein", en één van Sonia Garmers, "Orkaan en Mayra". Haar bevindingen zijn voor de lezer die op de hoogte is van het werk en de doelstellingen van deze twee schrijfsters verbluffend. "Sherry' is hoofdzakelijk een copie van een traditioneel- westerse meisjesroman en 'Nancho Kapitein' geeft een traditioneel maatschappij- beeld en waarden- overdracht. Diana Lebacs, zo maakt Ini Statia duidelijk, geeft de Antilliaanse jeugd in deze twee boeken geen kritisch inzicht in de eigen werkelijkheid. De Antiliaanse lezers worden zich niet bewust van de eigen psyche en wereld en ze kunnen volstaan met een passieve leeshouding.

Sonia Garmers daarentegen dringt in "Orkaan en Mayra" door tot het wezenlijke van de Antilliaanse werkelijkheid. Ze stimuleert het inzicht in de eigen psyche van de lezer. Ze geeft nieuwe, alternatieve waarden die vragen oproepen en een kritische betrokkenheid van de lezer eisen.

De scriptie van Ini Statia valt uiteen in twee delen. In het eerste deel beschrijft ze de Antilliaanse maatschappij. Zoals in scripties gebruikelijk laat Ini Statia zien, nogal wat over die maatschappij gelezen te hebben en dat vat ze kort samen. Het is niet de meest interessante literatuur om door te nemen. Interessant wordt het pas als ze toekomt aan de vraag wat volgens haar de functie van Antilliaanse jeugdboeken zou moeten zijn: "kritisch (in)zicht bevorderen bij de lezer(es) ten aanzien van zichzelf en de eigen werkelijkheid. De Antilliaanse jeugdige lezer moet, om met Freire te spreken, als gevolg van het lezen in staat zijn zijn/haar wereld en werkelijkheid **te onthullen.**" Daarvoor is dan nodig dat de eigen opvattingen van de lezer geconfronteerd worden met een andere opvatting, zodat in de lezer een dialoog tot stand komt. Dat kan alleen, als het boek kritische vragen opwerpt in plaats van pasklare antwoorden presenteert. Daardoor wordt de lezer geactiveerd zelf antwoorden te formuleren.

Met
te midden van samen
als
Jongeren
over onder voor door

De eisen die Ini Statia aan jeudliteratuur stelt, zijn dus in feite dezelfde eisen die aan volwassenen literatuur gesteld kunnen worden. Maar het is goed te bedenken dat je ook heel andere eisen aan literatuur kunt stellen. Je kan bijvoorbeeld willen dat literatuur alleen maar ontspanning brengt. Of zoveel mogelijk schoonheid vertoont. In beide gevallen doet ze dan dienst als een mogelijkheid tot escape. Daar is op zichzelf niets tegen, maar je mag van die literatuur dan ook niet meer verwachten, dat ze de lezers kritisch maakt over de eigen werkelijkheid. Ik onderschrijf dus de uitgangspunten van Ini Statia.

De grote waarde van haar scriptie ligt in de manier waarop ze nagaat, of de drie onderzochte boeken inderdaad het kritisch inzicht van de jeugdige lezers bevordert. Ze pakt dat technisch aan. Volgens haar zijn er een aantal facetten in een boek die daar op een bepaalde manier voor kunnen zorgen. Het eerste facet dat Ini Statia onderzoekt is het perspectief. In een zinnetje als "Claire was een onbehouwen kind, waarmee niemand liever ruzie had", geeft de verteller zijn commentaar en krijgt de lezer geen kans uit de daden van Claire zelf op te maken dat Claire onbehouwen is. In "Sherry" en "Nancho Kapitein" zijn zulke zinnetjes schering en inslag, zo toont Ini Statia overtuigend aan. De lezer wordt nauwelijks ruimte geboden om zelf ook eens een interpretatie te geven, alles wordt door de verteller voorgekauwd. Ini Statia: „Hieruit concludeer ik dat de lezer passief en kritiekloos moet consumeren wat de verteller beweert, wil hij deze interpretaties als zodanig accepteren. Dit vraagt om een passieve leeshouding." In "Orkaan en Mayra" laat de verteller daarentegen de personen de gebeurtenissen voor zichzelf spreken. Nergens komt expleciet commentaar voor; de interpretaties worden overgelaten aan de lezer.

Het tweede facet dat Ini Statia onderzoekt, zijn de personages. Daarbij let ze op een aantal punten. Gaat het om het uiterlijk van de personen, of om hun innerlijke ontwikkeling? Is er een zwart- wit- tekening van de verhaalfiuren of niet? Het zijn vragen die verband houden met de leeshouding. Want als er een zwart- wit- tekening is, dan is het gedrag van de figuren voorspelbaar, zodat de lezer geen moeite meer hoeft te doen om het karakter van de verhaalfiguren te interpreteren en te begrijpen. In "Sherry" en "Nancho Kapitein" zijn de figuren in een zwart- wit- schema gegeven.

Vrouwen vervullen uiteindelijk het traditionele rollen- patroon en hebben de droom de ware Jacob te vinden. Kortom: de lezer wordt niet geactiveerd; de figuren zijn rol- bevestigend. Dat is allemaal niet het geval in "Orkaan en Mayra". De vrouwen vervullen geen traditionele rol, er is geen zwart- wit- tekening en centraal staat de beschrijving van een innerlijke ontwikkeling, zodat de lezer aan het denken gezet wordt.

Het derde facet dat Ini Statia onderzoekt, is de mogelijkheid tot identificatie. Ini Statia betoogt dat de afstand tussen de eigen wereld van de lezer en de wereld van Sherry en Nancho te groot is om identificatie- mogelijkheden te bieden.

Sherry en Nancho zijn superhelden, waardoor de lezer zich niet kan herkennen in de verhaalfiguren en dus ook niet kritisch gaat vergelijken. Orkaan en Mayra daarentegen bieden door de realistische trekken die mogelijkheden wel.

Op dezelfde manier onderzoekt Ini Statia ook de facetten- spanning, maatschappij- beeld en waarden- overdracht en het resultaat wijst telkens in dezelfde richting: Diana Lebacs biedt de lezers technisch geen ruimte tot [illegible] gen interpretatie, Sonia Gamers nodigt daartoe wel uit.

Is daarmee Diana Lebacs opeens gedegradeerd tot een schrijfster van geen belang? Zeker niet. Want het oordeel van Ini Statia over "Sherry" en "Nancho Kapitein" mag dan wel overtuigend overkomen, daarmee is nog niets gezegd van haar andere boeken. Ini Statia onderzocht boeken voor de oudere jeugd en bovendien verscheen "Suikerriet Rosy" pas toen haar studie al bijna afgerond was. Ik maak me sterk, dat de gesignaleerde gebreken in "Suikerriet Rosy" heel wat minder voorkomen. Ik maak me ook sterk dat Diana Lebacs heel wat kan leren uit het onderzoek van Ini Statia, zodat ze haar technische vaardigheden beter kan aanpassen aan haar opzet, die ook is de jeugd kritisch tegen de eigen werkelijkheid te late[illegible] aankijken, getuige "Suikerri[illegible] Rosy". Dat dit daar wèl lukte, bleek ook uit de reactie van Viola Statia in de Amigoe, die het met sommige impliciete opvattingen in "Suikerriet Rosy" niet eens was, wat natuurlijk het goed recht van iedere lezer is.

De studie van Ini Statia maakt haarscherp duidelijk wat voor een begenadigd schrijfster van jeugdliteratuur Curçao heeft in Sonia Garmers. En natuurlijk wat voor talenten Ini Statia heeft als onderzoekster. Het is daarom te hopen dat haar pogingen om meer exemplaren van haar studie gedrukt te laten krijgen succes zullen hebben. Want ik ben weliswaar blij dat ik in Nederland een exemplaar op de kop kon tikken, maar het is een werk dat allereerst op de Antillen thuis hoort. ■

2.

ÑAPA

AMIGOE

WEEKEND BIJLAGE

VRIJDAG 7 JUNI 1985

Promotie van een dichter

DANZA NEGRA

Calabó y bambú.
Bambú y calabó.
El Gran Cocoroco dice: tu-cu-tú.
La Gran Cocoroca dice: to-co-tó.
Es el sol de hierro que arde en Tombuctú.
Es la danza negra de Fernando Póo.
El cerdo en el fango gruñe: pru-pru-prú.
El sapo en la charca sueña: cro-cro-cró.
Calabó y bambú.
Bambú y calabó.

Rompen los junjunes en furiosa ú.
Los gongos trepidan con profunda ó.
Es la raza negra que ondulando va
en el ritmo gordo del mariyandá.
Llegan los botucos a la fiesta ya.
Danza que te danza la negra se da.

Calabó y bambú.
Bambú y calabó.
El Gran Cocoroco dice: tu-cu-tú.
La Gran Cocoroca dice: to-co-tó.

Pasan tierras rojas, islas de betún:
Haití, Martinica, Congo, Camerún;
las papiamentosas antillas del ron
y las patualesas islas del volcán,
que en el grave son
del canto se dan.

Calabó y bambú.
Bambú y calabó.
Es el sol de hierro que arde en Tombuctú.
Es la danza negra de Fernando Póo.
El alma africana que vibrando está
en el ritmo gordo del mariyandá.

Calabó y bambú.
Bambú y calabó.
El Gran Cocoroco dice: tu-cu-tú.
La Gran Cocoroca dice: to-co-tó.

OP 26 JUNI 1985 PROMOVEERT AAN DE UNIVERSITEIT TE LEIDEN OP HET PROEFSCHRIFT EL COMPROMISO EN LA POESIA AFRO-ANTILLANA DE HEER FREDERICK HENDRIK HABIBE. HABIBE WERD GEBOREN OP ARUBA OP 6 MEI 1940. ZIJN LAGERE SCHOOL EN MULO DEED HIJ OP ARUBA; ZIJN HBS (B) EN ZIJN STAATSEXAMEN GYMNASIUM B DEED HIJ IN NEDERLAND. AAN DE UNIVERSITEIT VAN LEIDEN DEED HIJ IN 1968 ZIJN KANDIDAATSEXAMEN SPAANSE TAAL- & LETTERKUNDE. VERVOLGENS LIET HIJ ZICH INSCHRIJVEN AAN DE UNIVERSITEIT TE NIJMEGEN EN IN 1971 BEKROONDE HIJ ZIJN STUDIE MET EEN DOCTORAAL-EXAMEN IN GENOEMD VAK.

OP 26 JUNI AANSTAANDE VINDT TE LEIDEN ZIJN PROMOTIE PLAATS TOT DOCTOR IN DE SPAANSE TAAL- EN LETTERKUNDE. IN DE VAKGROEP TALEN EN CULTUREN VAN LATIJNS AMERIKA AAN DE UNIVERSITEIT VAN LEIDEN IS HABIBE DE EERSTE PROMOVENDUS.

ONZE MEDEWERKER AART BROEK HAD EEN GESPREK MET HABIBE OVER ZIJN PROEFSCHRIFT; EEN VERSLAG DAARVAN TREFT U AAN OP PAGINA 8 & 9 VAN DEZE ÑAPA.

DE AFBEELDING OP DEZE PAGINA EN OP PAGINA 8 & 9 ZIJN AFKOMSTIG UIT DE CUADERNOS DE POESIA 3, VAN LUIS PALES MATOS, EEN VAN DE DICHTERS DIE ONDER DE AANDACHT GEBRACHT WORDT IN HET PROEFSCHRIFT VAN HABIBE.

VERVOLG blz. 4.

Promotie van een dichter

Nieuw licht op Luis Pales Matos

AART G. BROEK

De Caribische literatuur komt tot volwassenheid in de eerste decennia van deze eeuw. De twintiger en dertiger jaren gaven een creatieve exploitatie te zien op vrijwel alle grotere eilanden. Zo initieerde een groep jonge intellectuelen rond het tijdschrift *The Beacon* (in Trinidad, 1931—1933) een traditie die zeer invloedrijk zou blijken te zijn. In een verwoede poging de Westindische literatuur een eigen gezicht te geven en zich los te maken van de Britse invloeden, groeide een oprechte belangstelling voor de laagste klassen van de Trinidese samenleving, in het bijzonder voor hen die leefden in de zogenaamde 'barrack- yards'. C.L.R. James, Alfred H. Mendes, Albert Gomes, Ralph de Boissière en anderen gaven hun verontwaardiging over de bestaande situatie en hun kritiek op de hypocrisie van de bourgeoisie weer in een reeks korte verhalen. In de betreffende verhalen worden de plaats van handeling, het taalgebruik, de personages en de gebeurtenissen ontleend aan de 'back- yards'. Sedert de publikatie van *The Beacon* is deze aandacht voor de sociaal- economisch gedepriveerden niet meer weg te denken uit de Engelstalige Caribische literatuur. Een deel van het werk van Samuel Selvon, George Lamming, V.S. Naipaul, Orlando Patterson, Roger Mais, Earl Lovelace en anderen steunt direct op de stellingname van de *Beacon*-groep.

Vergelijkbare pogingen zich te ontdoen van het Westerse cultuurpatroon deden zich eerder of min of meer tegelijker tijd voor elders in de regio. Op Haïti deed ongeveer vijftig jaar geleden de politico- literaire stroming van het *'Indigénisme'* van zich horen. Met name onder invloed van de studies van de ethnoloog dr Jean Price-Mars — in het bijzonder diens *Ainsi parla l'oncle*, 1928 — werd de aandacht gevestigd op de culturele uitingen van *Afrikaanse* origine en op de mensen bij wie deze hoorden, i.c. de uitgebuite boeren- bevolking van het Haitiaanse platteland. De auteurs stond voor ogen 'relever aux jeux du peuple haitien la valeur de son folklore' (het Hatiaanse volk bewust te maken van de waarde van haar folklore). De publikatie van *La Revue Indigène* in 1927 en *La Relève* van 1932 tot in 1938 is in deze van cruciaal belang geweest, een stevige uitvalsbasis voor onder andere Carl Brouard, Daniel Heurtelou en Emile Roumer om onder de benauwde Franse culturele invloed vandaan te komen. Uit de groep van schrijvers zou met name Jacques Roumain ver buiten de grenzen van Haïti bekend worden, niet alleen met zijn poëzie en essays, maar vooral ook door zijn posthuum gepubliceerde roman *Gouverneurs de la Rosée*. 1944.

Het *'Indigénisme'* heeft onder meer de weg bereid voor de door Frans Antilliaanse auteurs gesterkte stroming van de *'Négritude'*. De belangrijkste prestatie van de *Négritude is voor velen de wijze waarop haar schrijvers — onder andere Aimé Césaire uit Martinique en Leon- G. Damas uit Frans Guyana — de eigen gevoelens en ervaringen hebben weten te uiten in een Europese taal. Op verschillende niveaus heeft men de Franse taal naar zijn hand weten te zetten, in het bijzonder voor wat betreft het ritme en de betekenis. De idealisering van Afrikaanse culturen vindt haar weg in de Négritude*-poëzie door de beschrijving van Afrikaanse gewoontes en gebruiken, mythen en legenden, technieken van orale poëzie en door de verheerlijking van Afrikaanse helden. Hiermee wordt tevens iedere aanpassing van het westerse kultuurpatroon afgewezen en opgeroepen tot (op z'n minst verbaal) verzet. De bloeiperiode van *Négritude* strekt zich uit tot ver in het decennium na de Tweede Wereldoorlog, en haar stellingname is tot op de dag van vandaag onderwerp van heftige discussies.

VERVOLG BLZ. 5.

...Luis Palés Matos...

In Suriname haalde Anton de Kom met zijn essay *Wij slaven van Suriname* 1934) fel uit naar het Nederlandse kolonialisme op een wijze die de 'aanvallen' van de *Beacon*-schrijvers in hûn essays evenaart. De Koms warme belangstelling voor mensen uit de laagste sociaal-economische klas-[illegible] hun achtergrond en hun manier van leven, zijn idealisering van de historische daden van de Afrikaanse bevolkingsgroep in Suriname brengen hem dicht bij de andere 'bevrijdings-bewegingen' in die dagen in onze regio. Ook in zijn aandacht voor het bestaande 'minderwaardigheidscomplex' bij de Afrikaanse bevolkingsgroep en in zijn felle uithalen naar de lokale bourgeoisie ligt De Kom op dezelfde lijn als vertegenwoordigers van de hier genoemde socio-literaire stromingen.

Op Cuba werd onder meer door Nicolás Guillén, Ramón Guirao, Alejo Carpentier en José Tallet gepoogd recht te doen aan de Afrikaanse soiaal-kulturele erfenis. Deze schrijvers vonden hun 'Jean Price-Mars in Fernando Ortiz — met name zijn *Hampa afro-cuba*-[illegible] *los negros brujos* 1906, opende [illegible]n. Zij verzetten zich tegen de heersende vormen van raciale discriminatie en de idealisering van het (bijna) Blanke, het zgn. 'mito de la hispanidad' of 'el falso criollismo' van de bourgeoisie. Uit — met name — hun gedichten spreekt positieve belangstelling voor de sociaal-economische situatie van de Neger-bevolking, en vooral voor hun kulturele prestaties. Dansen, muziek en religieuse ceremoniën van Afrikaanse herkomst, werden met bijna ethnologische accuratesse beschreven. De aan de negers toegeschreven sensualiteit en lichamelijkheid werden 'gevangen' in een poëzie vol met alliteratie, klankrijm, klanknabootsingen, ritmische herhalingen, (verzonnen) Afrikaanse woorden en Spaanse Afrikaans aandoende woorden en klanken. De bijdrage van de Afrikaanse bevolkingsgroep aan de Cubaanse samenleving was tot dan toe (bewust) genegeerd en de *Poesía Afroantillana* eiste herwaardering en erkenning van deze kulturele erfenis.

Wat Guillén en de zijnen deden in en voor Cuba, zou *Luis Palés Matos* (20 maart 1898 — 23 februari 1959) hebben gedaan in en voor Puerto Rico. Dit is de belangrijkste conclusie die getrokken wordt door Henry Habibe (geb. Aruba, 6 mei 1940) in zijn studie *El Compromiso en la Poesía Afroantillana de Cuba y Puerto Rico*. (Het engagement in de Afroantilliaanse poëzie) waarop hij woensdag, 26 juni as. promoveert aan de Rijks Universiteit van Leiden. Wij spraken met Habibe over zijn proefschrift.

Palés Matos wordt niet door alle critici beschouwd als een geëngageerd dichter, d.w.z. als een dichter die zich bewust en expliciet afzette tegen 'el mito de la hispanidad', tegen de openlijke en versluierde raciale discriminatie, door met waardering en bewondering te schrijven over 'de Neger'. Hoe komt dat?

Habibe: „Dit heeft te maken met de benadering door critici van deze Puertorikaanse dichter. Van Luis Palés Matos wordt meestal gesteld dat hij het Neger-thema romantisch en exotisch heeft behandeld, dat zijn poëzie "l'art pour l'art" is. Luis Palés Matos werd in mijn studenten-jaren ook als zodanig gepresenteerd en dit beeld kwam ik tegen in studieboeken. Ook tijdens mijn onderzoek op Puerto Rico — 1977/1978 — bleken vele „geleerde heren" geen goed woord over te hebben voor het engagement dat ik onderzocht in de vroege poëzie van Luis Palés Matos. Voor hen stond overigens wel vast dat Nicolás Guillén een geëngageerd dichter was. Ik vroeg mij af hoe men dit alles kon beweren als men niet een grondige studie van dit engagement had gemaakt waarbij men rekening houdt met de discriminerende tendensen in de tijd dat Palés Matos zijn Afro-Antilliaanse poëzie schreef. Als men het raciale engagement van Palés Matos wil aantonen in zijn poëzie dan is een brede aanpak gewenst. Bij professor Lechner, in zijn *El Compromiso en la literatura española del siglo XX* (1968), heb ik kennis genomen van de socio-literaire benadering. Volgens deze methodologie wilde ik te werk gaan. Het komt er op neer dat je de teksten van de Afro-Antilliaanse poëzie bestudeert in samenhang met de sociale, politieke, raciale context van de periode waarin de gedichten gepubliceerd werden, de jaren 1925 — 1934. Een benadering die ik in al die jaren nergens was tegen gekomen bij de critici die zeiden dat de Afro-Antilliaanse poëzie van Luis Palés Matos louter romantisch en exotisch was."

Het valt nauwelijks te ontkennen dat Palés Matos Afro-Antilliaanse gedichten uit de jaren twintig en dertig voornamelijk aandacht tonen voor een beperkt aantal Afro-Antilliaanse kultuur-elementen: muziek, dans, religie, en dit met grote nadruk op het exotische en sensuele van vooral de negerin. Geen aandacht voor de gewone mens: werkend, oud of ziek, niet-sensueel, nauwelijks aandacht voor mannen. Luis Palés Matos maakt van de Negerin een stereotyp. Meerdere critici hebben dit opgemerkt en zetten dan ook vraagtekens bij het engagement van Luis Palés Matos. Is dit zo niet terecht?

Habibe: „Ja, dat is waar. Palés Matos heeft het Afro-Antilliaanse thema niet gehanteerd zoals Nicolás Guillen dat deed op Cuba. Maar, is er een wet die de kunst voorschrijft op de manier van Guillén te werk te gaan? Wil je bepaalde aspecten en tendensen signaleren in *je poëzie*, moet je het dan *per se* over een arme neger of negerin hebben? Is het niet voldoende wanneer een dichter in een discriminerende samenleving als die waarin Palés Matos leefde, stelling neemt tegen de discriminerende neigingen van Blanken en van de geassimileerde Neger-bourgeoisie door juist de Afrikaanse cultuur-elementen in zijn poëzie te belichten? Ik meen van wel".

Kun je slechts op grond van die paar gedichten en het feit dat er in die tijd door bepaalde groepen sterk gediscrimineerd werd, concluderen dat Luis Palés Matos een politiek-sociaal geëngageerd dichter was? Hoe breng je die twee — poëzie en samenleving — dan bij elkaar?

Habibe: „Als je rekening houdt met het verloop van oeuvre op dit terrein, dan moet je tot de conclusie komen, dat hij inderdaad begaan was met het lot van de Neger. In die eerste gedichten van Palés Matos beschrijft hij de dans, de schoonheid van de Negerin, blijft het voornamelijk beperkt tot de kultuur-elementen. Maar in latere gedichten heeft hij het ook over de Blanken. Die blanken beschrijft hij op een zeer spottende manier, terwijl hij daarentegen de Neger verheerlijkt. Met dit contrast moet Palés Matos een bepaalde intentie hebben gehad.

VERVOLG bLz. 6.

...Nicolás Guillén (l) en Henry Habibe (r)...

Verder heb ik mij ook bezig gehouden met zijn 'poëtica', met zijn geëxpliciteerde ideeën en idealen met betrekking tot zijn Afro- Antilliaanse poëzie. Hieruit is vrij gemakkelijk op te maken dat zijn poëzie een kritiek op zijn samenleving bedoelt te zijn."

Van Guillén is reeds lang bekend dat hij een sociaal- politek geëngageerd schrijver is, aanvankelijk nogal raciaal gericht, maar later voornamelijk in klassen denkend. Waarom besteed je ook aan hem zoveel aandacht in je proefschrift?

Habibe: „Alle critici zijn het er inderdaad over eens dat Guillén een geëngageerd schrijver was en is, maar ik vind nergens een overtuigende bewijsvoering. De socio- literaire benadering ben ik nergens tegen gekomen wanneer het ging om de raciaal getinte poëzie van Nicolás Guillén. Ik kon niet nalaten om met deze benadering ook de poëzie van Guillén te bestuderen en de resultaten op te nemen in *El compromiso*, ondanks het feit dat de conclusie met betrekking tot Guillén in feite al bekend was. Tot deze conclusie komen anderen door te wijzen op het feit dat Guillén later duidelijk geëngageerde poëzie schreef. Dit is echter geen criterium om zijn vroege Afro- Antilliaanse poëzie ook geëngageerd te noemen. Men moet deze bestuderen in de tijd waarin ze werden gepubliceerd."

In El Compromiso en la poesía afro- antillana *maak je een duidelijk onderscheid tussen de 'poesía afro- antillana' en de 'Négritude', de laatste zou veel agressiever zijn in haar houding naar het westerse politieke en kulturele systeem. Toch merk je in je proefschrift meerdere malen op dat Luis Palés Matos fel uithaalt naar het Westen. Is het verschil wel zo groot?*

Habibe: „Het verschil is toch wel groot. Wanneer Palés Matos uithaalt naar het Westen dan is dat niet zonder meer, hij doet dit omdat men op Puerto Rico dweepte met de Westerse beschaving. Hij neemt stelling tegen de lokale bourgeoisie, het ging hem om het thuisfront. Aimé Césaire, schrijvend in Parijs, viel direkt de Westerse beschaving aan, had eerder Frankrijk en de rest van Europa voor ogen dan de lokale bourgeoisie van Martinique. Bovendien verschillen zij in ideaal. Luis Palés Matos beoogde een integratie van de verschillende bestaande kulturele invloeden, het zgn. 'mestizaje'. Of, zoals hij het in een van zijn gedichten noemt: 'una mitad española, una mitad africana'. Iets dergelijks ontbreekt in de 'Négritude'.

De Afro- Antilliaanse oëzie uit Cuba en Puerto Rico vertoont duidelijk overeenkomsten met het 'Indigénisme' en ook met bepaalde onderwerpen van de Beacon*-schrijvers. Waarom zet je de Afro-Antilliaanse poëzie niet af tegen de andere socio- literaire stromingen uit de jaren tussen 1920 — 1940?*

Habibe: „Ik wilde vooral het verschil tussen de Afro- Antilliaanse poëzie en de Négritude benadrukken omdat met name Luis Palés Matos in de studies voortdurend een ondergeschoven plaats binnen de Négritude krijgt toebedacht. Nicolás Guillén wordt nog wel beschouwd als een „authentieke poëtische stem", Palés Matos niet. Dat ook Palés Matos een „authentieke stem" is, heb ik willen benadrukken."

Het is een aanwinst voor de Caribische samenleving wanneer mensen uit de regio studie maken van de eigen kulturele prestaties. Maar, waarom ben je niet wat dichter bij huis gebleven? Het eerste proefschrift over de Antilliaanse literatuur moet nog geschreven worden. Jij lijkt me, als voormalig redacteur van Watapana *dichter in het Papiamentu, pleitbezorger van de Antilliaanse literatuur, daarvoor de aangewezen persoon.*

Habibe: „Ik ben 'van huis uit' hispanist. Toen ik op het idee kwam om een proefschrift te schrijven, moest het iets zijn dat te maken had met Spaanstalige literatuur èn het moest ook iets te maken hebben met engagement. Hier moet ik aan toevoegen dat ik in mijn studietijd heel sterk onder de indruk ben geraakt van de poëzie van Federico García Lorca vanwege de menselijkheid. Deze dichter had het over Mènsen, hun hartstochten, hun intens leven. Zoekend naar een dergelijk dichter in mijn regio in de Spaanstalige literatuur kwam ik bij Guillén en Palés Matos uit, bij wie ook het engagement een belangrijke rol speelt. Hier op Curaçao had je wel Corsen, Wolfschoon, Chumaceiro en anderen die in het Spaans schreven, maar dat zijn dichters van een heel andere orde, meer romantisch, zij missen het engagement dat ik zocht. Het moest een poëzie zijn met de charme als bij García Lorca. Die vind ik bij Nicolás Guillén en Luis Palés Matos."

WILLEMSTAD — Tijdens een gistermiddag gehouden persconferentie deden de organisatoren hun plannen uit de doeken om ook dit jaar weer de Wereld Milieu Dag te vieren. Dit keer gebeurd dat door middel van een "open house" in het Christoffel Park op zaterdag 8 juni.

Op de foto vlnr: Sidney Jansen van de GGD, directeur Wotty Bakhuis van het Carmabi, mevrouw Gladys van Dal, Richard Pieternella, voorzitter van Stinapa en Rudsel Martha van de Milieuraad.

Georganiseerd door Stinapa en Milieuraad:

Open-House in Christoffel Park ter viering Wereld Milieu Dag

WILLEMSTAD — Met een "open house" komend weekeinde in het Christoffel Park ter gelegenheid van de Wereld Milieu Dag, hopen de organisatoren Stinapa en de Milieuraad de bevolking bewuster te maken van de natuur om ons heen, hetgeen niet alleen van belang is voor de gezondheid van de bevolking maar tevens voor de economie op Curaçao.

Dat werd tijdens een gistermiddag gehouden persconferentie door afgevaardigden van Stinapa (Stichting Nationale Parken) en van de Milieuraad naar voren gebracht. Naar hun inziens leeft er op Curaçao onder de bevolking nog altijd te weinig respect voor het milieu. Zo bracht Rudsel Martha van de Milieuraad naar voren dat een vervuild milieu niet alleen zeer ongezond is maar tevens onaantrekkelijk, hetgeen bijvoorbeeld het toerisme niet ten goede komt.

Sinds 1972 besteedt men over de hele wereld extra aandacht aan het milieu op de Wereld Milieu Dag. De oorspronkelijke datum is vijf juni maar gezien het feit dat dit een normale werkdag is, hebben de organisatoren besloten het op zaterdag acht juni te vieren. Werd de bevolking vorig jaar in de gelegenheid gesteld een kijkje te nemen in het Onderwater Park, door middel van een glass- bottom boot, dit jaar is er open- house in het Christoffel Park.

Zoals bekend is het Christoffel Park al in 1978 geopend en wordt inmiddels al door zo'n 11000 mensen per jaar bezocht. Op zaterdag acht juni is de entree gratis. Vanaf zes uur 's morgens is het Christoffel Park geopend voor het publiek, tot ongeveer negen uur is er dan de gelegenheid om de Christoffel Berg te beklimmen. De Wereld Milieu Dag wordt officieel om negen uur geopend door gezaghebber Casseres en voorzitter Richard Pieternella van Stinapa. Half tien is er de keuze tussen een filmvoorstelling "Korsou di pia te kabes" van Peter Creutzberg of een tocht onder begeleiding van een gids tot aan het punt genaamd "pos di pia", deze tocht duurt ongeveer één uur en kan worden voortgezet tot aan de zee bij Boca Grandi. Om 12 uur 's middags is er wederom een filmvoorstelling "Boneiru tin, kuida Boneiru". Om één uur 's middags wordt de heuvel Seru Tinta beklommen, deze klim is, zo werd gistermiddag naar voren gebracht, niet zo zwaar. De mensen die aan deze tocht willen deelnemen moeten om één uur bij de ingang van het Park klaar staan met hun auto daar het eerste deel, naar de voet van de heuvel, rijdend wordt afgelegd. Om half twee wordt de film "Naturalesa di Islariba" vertoond. Vanaf half negen 's morgens worden er in het park drank en hapjes verkocht evenals stickers, T-shirts, petten en boekjes van Stinapa. Om vier uur 's middags wordt het park gesloten.

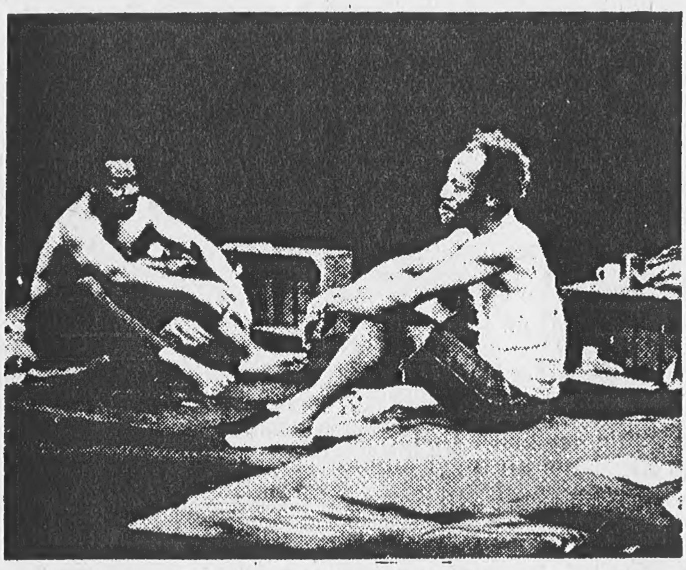
In het kader van het Jaar van de Jeugd, wordt er ook speciale aandacht besteed aan de jongeren. Een groep van ongeveer driehonderd jongeren, die normaliter niet in de gelegenheid verkeren het Christoffel Park te bezoeken, zullen tussen negen en twaalf uur de Christoffel Berg beklimmen. Dit evenement staat onder leiding van mevrouw Gladys van Dal.

Apartheidsprobleem op toneel

Egoli, Stad van goud haat en ellende...

"CULTUUR IS EEN van de laatste wapens die we hebben om de maatschappij tot veranderingen te mobiliseren", is het uitgangspunt van de Zuidafrikaanse toneel- auteur Matsemala Manaka, weins stuk «Egoli, Stad van goud, haat en ellende» op 13 en 14 juni in Cas di Cultura te zien zal zijn.

Toneel dient niet in de eerste plaats om je vrijblijvend te amuseren of zoiets als de "schoonheid te dienen", maar toneel is een vorm tot politieke bewustmaking van onderdrukte en gediscrimineerde minderheden. En wat dat laatste betreft, daarover kan de auteur, wiens werken in Zuid- Afrika verboden zijn, meepraten.

...stad van goud, haat en ellende...

Het stuk toont de ellendige positie van de gouddelvers in de mijnen bij Johannesburg. Twee mannen, gevlucht uit de gevangenis, hebben zich van hun ketenen bevrijd en werken nu in de goudmijnen van Egoli onder treurige omstandigheden. Twee mannen drinken bier in hun vrije tijd, halen herinneringen op, zijn geketend aan hun werk en aan het Zuidafrikaanse apartheids- bestaan: om hen heen sterven hun kinderen, hun vrouwen in de thuislanden, hun toekomst... Twee mannen in hun situatie, hun doen en laten, hun taal...

«Egoli, Stad van goud, haat en ellende» werd oorspronkelijk uitgebracht door het Soyikwa African Theatre- collectief in Soweto, in het Zuidafrikaanse Engels. Het stuk werd in het Nederlands vertaald door Thea Doelwijt en Marijke van Geest uit Suriname. Het wordt geregisseerd door de internationaal bekende Henk Tjon uit Suriname en de Amerikaan Rufus Collins. De twee spelers zijn de Surinamer Felix Burleson en de Antilliaan Ed Gumbs. Een internationaal gebeuren dus.

De vertaalster Thea Doelwijt aan het woord: "Egoli zou 'gewoon' in het Engels en Zulu en Sotho moeten worden gespeeld door de Zuidafrikaanse spelers zelf. Maar in het Nederlands van de Antilliaan en Surinamer bleef de kracht van 'Egoli' staan. Het verhaal is uitzichtloos, maar maakt niet moedeloos. In de liederen en in de toneeltekst worden wij allemaal opgeroepen strijdbaar te zijn en te blijven. Heel simpel, heel boodschapperig, heel belangrijk, heel inspirerend".

Op 13 en 14 juni om half negen in Cas di Cultura.